

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 26 квітня 2024 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024

УДК 347.(77+78)

ЩОДО ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

А. В. Шабалін

к.ю.н., старший дослідник, завідувач відділу питань захисту прав інтелектуальної власності Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, адвокат

ORCID 0000-0001-8536-5081

REGARDING THE CIVIL-LEGAL PROTECTION OF COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS

A. V. Shabalin

PhD in law, assistant professor, senior of the Department of Intellectual Property Rights Protection of the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, attorney

ORCID 0000-0001-8536-5081

Анотація: У статті розглядаються питання пов'язані із захистом авторського права і суміжних прав. Зокрема приділено уваги питанням визначення цивільно-правових способів захисту порушеного або невизнаного авторського права або суміжних прав. З цією метою автором проаналізовано спеціальний закон в сфері авторського права, встановлені основні способи захисту порушеного відповідного права. Одночасно автором досліджено питання термінологічного розуміння «вимога» та «способи захисту». Автором вказується, що запровадження у матеріальне право терміну «вимога/ги» не узгоджується із існуючими розумінням способів цивільно-правового захисту, яке міститься у цивільному законодавстві, оскільки термін «вимога/ги» розглядається у процесуальному законодавстві,

як один із елементів позовної заяви. З огляду на викладене автором вказується на необхідність внесення змін у закон в сфері авторського права з метою приведення нормативного акту до єдиного термінологічного розуміння цивільно-правових способів захисту авторського права і суміжних прав в межах існуючої цивільно-правової форми.

Ключові слова: *право інтелектуальної власності, захист права авторського права і суміжних прав, способи захисту, суд, позов, європейські стандарти, ЄС*

Annotation: *The article deals with issues related to the protection of copyright and related rights. In particular, attention was paid to the issue of determining civil law methods of protection of violated or unrecognized copyright or related rights. For this purpose, the author analyzed a special law in the field of copyright, established the main methods of protection of the violated corresponding right. At the same time, the author investigated the issue of terminological understanding of "requirement" and "methods of protection". The author points out that the introduction of the term "claim/s" into the substantive law is not consistent with the existing understanding of the methods of civil legal protection contained in civil legislation, since the term "claim/s" is considered in the procedural legislation as one of the elements of a claim statement. In view of what has been stated by the author, it is pointed out the need to amend the law in the field of copyright in order to bring the normative act to a unified terminological understanding of civil law methods of protection of copyright and related rights within the existing civil law form.*

Keywords: *intellectual property law, protection of copyright and related rights, methods of protection, court, lawsuit, European standards, EU*

Як відомо судова форма захисту порушеного права або/чи невизнаного інтересу є найбільш універсальною та демократичною.

Зазначене стосується всіх правовідносин, не виключенням є правовідносин, які виникають з приводу авторського права.

У 2023 році в Україні набув чинності Закон України «Про авторське право і суміжні права» у новій редакції (надалі – Закон) [1]. Вказаний нормативний акт було прийнято в рамках реформування національної системи інтелектуальної власності.

Закон містить низку новацій, які, стосуються різних аспектів авторського права і суміжних прав, у тому числі й питань захисту.

У межах цієї роботи ми б хотіли би звернути увагу на деякі питання щодо правового захисту авторських і суміжних прав.

Статтями 53, 54 Закону закріплено право на захист відповідних суб'єктів авторського права і суміжних прав [1]. Одночасно із тим Закон України «Про авторське право і суміжні права» регулює питання цивільно-правового захисту, у разі порушення авторського права і суміжних прав (ст. 55) [1].

У ч. 2 ст. 55 Закону законодавцем визначені вимоги, за якими може звернутися до суду заінтересована особа. Ще раз хочемо наголосити, що у вказаній нормі міститься термі саме «вимоги (звернутися з вимогами)».

У той же час комплексний аналіз ст. 16 ЦК України [2] та ст. 52 вже недейсного Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 1993 року (зі змінами) [3] свідчить, що законодавець вживає словосполучення «способи захисту», коли мова йде про захист порушених цивільних прав.

Натомість термін «вимога/вимоги» в контексті судового захисту вживається у процесуальному законодавстві.

До прикладу, у п. 4 ч. 3 ст. 175 ЦПК України, яка визначає зміст позовної заяви, вказується, що у позовна заява повинна містити: «зміст

позовних вимог: спосіб (способи) захисту прав або інтересів, передбачений законом чи договором, або інший спосіб (способи) захисту прав та інтересів, який не суперечить закону і який позивач просить суд визначити у рішенні; якщо позов подано до кількох відповідачів - зміст позовних вимог щодо кожного з них..» [4] (аналогічні положення містяться і в ГПК України – п. 4 ч. 3 ст. 162).

Отже, як бачимо в процесуальному законодавстві позовні вимоги розглядаються як елемент позову, у якому знаходять своє відображення способи захисту (універсальні, спеціальні) спрямовані на захист порушеного або невизнаного права чи інтересу.

З приводу вищезазначеного М. Й. Штефан вказував, що «змістом позову є звернена до суду вимога позивача про здійснення судом певних дій із зазначенням способу судового захисту..» [5, с. 324].

Вищевикладене вказує на те, що також процесуальний термін «вимога(ги)» розглядається більш широко, а ніж «способи захисту».

Якщо звернутися до ч. 2 ст. 55 Закону, то можна побачити, що у нормі міститься перелік саме способів захисту порушеного авторського права і суміжних прав, наприклад, у документі вказується, що «особи, зазначені в частині першій цієї статті, мають право звертатися за захистом авторського права та/або суміжних прав до суду з будь-якими вимогами, не забороненими законом, зокрема про визнання авторського права або суміжних прав...» [1].

Отже, існує необхідність внесення змін у ч. 2 ст. 55 чинного Закону України «Про авторське право і суміжні права» з метою приведення нормативу до єдиного термінологічного розуміння цивільно-правових способів захисту авторського права і суміжних прав в межах існуючої цивільно-правової форми.

Формування єдиних правових підходів сприяє ефективності правового захисту, що кореспондується із європейськими стандартами (правових стандартів ЄС) до яких прагне Україна [6].

Література

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20/print> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print> дата звернення: 25.03.2024).
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/print> дата звернення: 25.03.2024).
5. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України: Академічний курс: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. К.: Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре". 2005. 624 с.
6. Шабалін А. В. Щодо загальних засад діяльності європейського суду з прав людини. Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Європейський потенціал розвитку юридичної науки та законодавства». Навчально-науковий гуманітарний інститут, кафедра публічного та приватного права Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. (м. Київ, 25 жовтня 2023 р.). Видавництво «Юридика», 2023. С. 293-242 (загальний обсяг збірника: 1168). С. 72-74.